

DEFINIZIOAK

UR-MASEN KALITATEAREN ESTADISTIKA (090214)

Ur-masa

Ur-masatzat jotzen da ezaugarri homogeneousak dituen ur-unitate bereizi eta esanguratsua. Ur- masa baten mugek espazio-oinarri bat osatzen dute, eta bertan posible da eragiten dioten presioen eta inpaktuen azterketa egitea, azterketa horretatik eratorritako jarraipen-programak eta neurriak zehaztea, eta aplikatzen zaizkion ingurumen-arloko helburuen betetze-maila konprobatzea.

Ur-masak honela sailkatu daitezke:

- **Azaleko ur-masa:** lurrazaleko uren multzo bereizi eta esanguratsua, esate baterako aintzira bat, urtegi bat, ur-laster bat, ibai edo ubide bat, ur-laster, ibai edo ubide baten zati bat, tarteko ur batzuk edo itsasertzeko uren zati bat.
- **Lurpeko ur-masa:** lur azpiko ur-masa jakin bat, beste ur-masetatik erabat berezia eta akuifero bakar batean edo gehiagotan dagoena.

Ur-masen kategoriak

Azaleko ur-masak **kategoria** hauetan sailkatzen dira Uraren Esparru Zuzentarauaren (UEZ) arabera:

- **Ibaia:** gehienbat lurrazalaren gainetik doan ur-masa kontinental, baina ibilbidearen zati batean lur azpitik ere joan daitekeena.
- **Urtegiak:** azaleko ur-masa kontinental geldia.
- **Trantsizio urak:** ibai-bokaleetatik hurbil dauden azaleko ur-masak, neurri batean gaziak direnak itsasoko urarekin bat egiten dutelako, baina ur gezaren aski eragin handia ere izaten dutenak.
- **Itsasertzeko urak:** ur territorialen zabalera neurtzeko oinarri gisa erabiltzen den lerrotik hurbileneko puntuan kokatuta, bere puntu guztiak itsaso barrurantz milia nautiko batera dituen lerrotik lehor aldera dauden lur azaleko urak; urok, hala badagokio, tarteko uren kanpoko alderaino iritsiko dira.

Ur-masa motak

Bestalde, **naturaltasun** mailaren arabera, azaleko ur-masak mota hauetan sailka daitezke:

- **Ur-masa artifiziala:** gizakiaren jarduerak sortutako azaleko ur-masa; lehen ur xaflarik ez zen lekuetakoak (adibidez, ur-ibilguetatik kanpoko ubideak eta urmaelak).
- **Asko eraldatutako ur-masa:** azaleko ur-masa, gizakiaren jarduerak eragindako aldaketa fisikoen ondorioz bere nolakotasunean aldaketa nabarmenak izan dituen (adibidez, lehen ibaiak ziren eta, aldaketaren ondoren, laku gisa jokatzeko duten lakuak).
- **Masa naturalak,** zeinetan aldaketak txikiak baitira.

AZALEKO UR-MASEN EGOERA

Egoera ekologikoa: azaleko urei loturiko ekosistema urtarren egitura eta funtzionamenduaren kalitatearen adierazle bat da. Adierazleak ebaluatzen dira azaleko ur tipologia bakoitzaren erreferentziako baldintzekiko duten desbideratze mailaren arabera, hau da narriadurarik gabeko baldintzekiko desbiderapena, eta 5 klasetan sailkatzen da:

- **OSO ONA:** UEZren ingurumen helburuak betetzen ditu, eta aldaketen gabezia erakusten du (edota garrantzi gutxiko aldaketak).
- **ONA:** UEZren ingurumen helburuak betetzen ditu, eta erreferentziako baldintzekiko distortsio maila baxua erakusten du.
- **NEURRIZKOA:** ez ditu UEZren ingurumen helburuak betetzen, eta ekosistema urtarren funtzionamendu egokia bermatzea baimentzen ez duen neurritzko edo tarteko distortsio gradua erakusten du.
- **ESKASA:** ez ditu UEZren ingurumen helburuak betetzen, eta ekosistema urtarren funtzionamendu egokia bermatzea baimentzen ez duen aldaketa esanguratsuen gradu bat erakusten du.
- **TXARRA:** ez ditu UEZren ingurumen helburuak betetzen, eta ekosistema urtarren funtzionamendu egokia bermatzea baimentzen ez duen aldaketa larrien gradu bat erakusten du.

Potentzial ekologikoa: ur masa artifizialei eta oso eraldatuta dauden ur masei loturiko ekosistema urtarren egitura eta funtzionamenduaren kalitatearen adierazle bat da.

Egoera kimikoa: azaleko uren kalitatearen adierazpena da, zeinak lehentasunezko substantzien eta bestelako kutsatzaileen Ingurumen Kalitate Arauen (IKA) betetze maila islatzen duen. IKA da ingurumena eta gizakien osasuna babesteko asmoz, uretan gainditu behar ez den kutsatzaile jakin baten (edo multzo baten), sedimentuen edota biotaren kontzentrazioa. Gaur egun 817/2015 Errege Dekretuak ezartzen ditu azaleko uren egoeraren jarraipen eta ebaluaziorako irizpideak, baita ingurumen kalitatearen arauak ere. Egoera kimikoa hurrengo irizpideen arabera zehazten da:

- **ONA:** IKAk betetzen ditu, bai urteko batezbesteko balioei, bai aldizkako balio maximo onargarriei dagokienez.
- **EZ DU BETETZEN:** kutsatzaile baten kontzentrazioaren urteko batezbesteko aritmetikoak urteko batezbesteko kontzentrazio bezala adierazitako IKA gainditzen du; edota kutsatzaileen aldizkako balio batek gehienezko kontzentrazio onargarri bezala ezarritako IKA gainditzen du.

Uraren egoera orokorra: Azaleko uren egoera, honen egoera/ potentzial ekologikoaren eta egoera kimikoaren baliorik okerrenaren bidez zehazten da, eta bi klasetan sailkatu daiteke: **ONA**, UEZren ingurumen helburuak betetzen dituenean, edo **ONA BAINO OKERRAGOA**, betetzen ez dituenean.

EGOERAREN EBALUAZIO-IRIZPIDEAK

Aurretiko informazioei dagokienez, 2016-2021 aldirako, **azaleko ur-masen egoera ekologikoa** ebaluatzeko sistemen berrikuspena aplikatu da, etengabeko aurrerapen teknikoen eta ezagutza zientifiko hobearen ondorioz.

Hala, oro har, egoera ekologikoaren ebaluazioa bat dator 817/2015 Errege Dekretuan adierazitakoarekin eta horrekin lotutako laginketa-, azterketa- eta ebaluazio-protokoloekin, baina aldaketa aipagarri batzuk egin dira, hala nola interkalibratzeko azken erabakia, azaleko eta lurpeko uren egoera ebaluatzeko gidaliburu metodologiko berriak, eta laginketarako, analisirako eta adierazleen ebaluaziorako protokolo eguneratuak idaztea, bai eta sistema berriak gehitzea ere.

Aldaketa horiek, oro har eta aurretiazko ebaluazioekin alderatuta, eskakizun-maila handiagoa eskatzen dute egoera/potentzial ekologiko ona edo hobea lortzeko; hau da, ingurumen-helburuak betetzeko.

Horren aplikazioak **egoera ekologikoa** eta **egoera** berriz ebaluatzea ekarri du, azken hori egoera ekologikoaren eta egoera kimikoaren baliorik okerrenak zehazten baitu, eta, horrenbestez, baliteke aldeak egotea alde zuzenetik emandako informazio estatistikoen alderatuta.

Jarraian, hona hemen ebaluazio-sistemetan izandako aldaketa nagusiak:

- **Ibaien kategoriako urrei** dagokienez, arrantza-faunaren elementua ebaluatzeko irizpide berri bat aplikatzea (CFI indizearen bertsio berrikusia).
- **Ibaien kategoriako ur eraldatuei** dagokienez, klase-aldaketako muga espezifikoak fauna bentoniko ornogabearen kalitatearen elementuarentzat (MBf indizea) eta arrain-faunaren elementuarentzat (CFI indizea) baino ez aplikatzea.
- **Tarteko uren eta kostaldeko uren kategoriako urrei** dagokienez, tarteko uren eta kostaldeko uren kategoriako masetarako ezaugarri fisiko-kimiko orokorrak (mantenugaiak) ebaluatzeko irizpide berri bat aplikatzea, alde zuzenetik maila aldatzeko zeuden mugak berriz aztertu baitira.
- «Bat, kanpoan; guztiak, kanpoan» irizpidea aplikatzea; hau da,
 - ibaien egoera biologikoaren urteko ebaluazioa kalitate biologikoko elementuen baloraziorik txarrenari dagokio; alderdi hori neurri batean aplikatzen zen lehen arrain-faunari zegokionez.
 - Ur-masa baten kalitate fisiko-kimikoaren egoeraren urteko sailkapena ur-masa horren kontrol-puntuen kalitate-mailarik okerrenari dagokio, eta kontrol-puntu bakoitzean aldagai bakoitzaren kalitate-mailarik okerrenak definitzen du.

- **Aintzira eta hezeguneei** dagokienez, 817/2015 Errege Dekretuaren prozedurak kontuan hartuta, gaur egun klase-aldaketaren mugei buruzko erreferentzia- eta baliozkotze-baldintzekin lotutako muga metodologiko edo estatistikoak dituzte, ornogabeen fauna bentonikoaren egoera ekologikoaren ebaluazioko Europako interkalibrazio-ariketaren bidez, IBCAEL indizearen arabera. Adituek aztertu egin dute, hezegune bakoitzaren berezitasunak aintzat hartuta, zenbait kasutan ez dela aplikatu behar ondorioztatu dute. Altube - Monreal idioia urmael-konplexua masari dagokionez (aintziren kategoria), haren egoera ekologikoa ebaluatzeko sistemaren berrikuspena aplikatu da (ikus 4. oharra).
- **Urtegiei** dagokienez, ez dago aldaketarik ebaluazio-sistemetan, eta 817/2015 Errege Dekretuaren II. eranskinean adierazitakoa aplikatzearen ondoriozko irizpideak eta horiekin lotutako laginketa-, analisi- eta ebaluazio-protokoloak aplikatu behar dira.

LURPEKO UR-MASEN EGOERA

Lurpeko ur-masen egoera: Lurpeko uren egoera, honen egoera kuantitatibo ona eta egoera kimikoaren baliorik okerrenaren bidez zehazten da.

LURPEKO UR-MASEN EGOERA ONA: lurpeko ur-masa batek lortzen duen egoera, bere egoera kuantitatiboa edo kimikoa onak direnean. Egoera kuantitatibo edo kimikoaren beste edozein konbinaziorekin, ur-masaren egoera **TXARRA** da.

Definizio hauek *817/2015 Errege Dekretutik (817/2015 Errege Dekretua, irailaren 11koa, azaleko uren egoeraren jarraipena eta ebaluazioa egiteko irizpideak eta ingurumen-kalitatearen gaineko arauak ezartzen dituena)* eta Uraren Esparru Zuzentaruaren garapenerako arauditik datoz.

- **Lurpeko urei** dagokienez, ez dago aldaketarik ebaluazio-sistemetan, eta 1/2016 Errege Dekretuan eta Trantsizio Ekologikorako eta Erronka Demografikorako Ministerioaren gidaliburu metodologikoan adierazitakoa aplikatzearen ondoriozko irizpideak aplikatu behar dira.